

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֵּׁת יִיחִי

י'ד' טבת תשע"ט

הפטרה: ויקרא ימי דוד

יציאת השבת ר"ת 17:39

מתחילים צומות שובב"ם

חמישי בליל הילולת הרמב"ם ורבי יעקב אבוחצירא זיע"א

גיליון 511

יציאת השבת:

17:19

ירושלים: 17:20

כניסת השבת:

16:07

ירושלים: 16:04

בְּאִפְרִים וְכַמְנֶשֶׁה

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

ברכת הבנים נלמדת מפרשתנו, כמסופר - כשנמסר ליוסף שאביו חולה, מיהר ללכת לבקרו ולקח איתו את שני בניו: מנשה ואפרים. יעקב, ששמע כי יוסף הגיע, קם קמעה ממיטתו, לכבוד בנו הנושא בתואר 'מנשה למלך'. יעקב חיבב מאוד את בני יוסף. הוא אף הבטיח ליוסף כי כל אחד מבניו יקבל חלק ונחלה בארץ ככל אחד מהשבטים: "... אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי". מדוע דוקא אפרים ומנשה? מדוע לא הבנים הנוספים של יוסף אחר בוא יעקב מצרימה? נראה כי הסיבה לכך היא, כיון שהם נולדו בניכר, במצרים, ואף על פי כן לא הושפעו מסביבתם.

בני יעקב חיו במחיצתו של אביהם הגדול, גם בניהם נכדיו של יעקב ראו את דרכיו ומעשיו, לגבם היתה ברורה הדרך בה ילכו. ואולם יוסף התגלגל למצרים תוך התנכרות של אחיו ומיודעיו, לכאורה מכאן ועד לעזיבה מוחלטת של דרך ישראל אביו המרחק קצר. והנה יוסף על אף היותו במצרים הוא ממשיך בדרך אביו יעקב. זוהי בהחלט הוכחה מוחלטת לטיב דרכו החינוכית של יעקב.

וכן שנינו באבות (ו, ח): ואומר: "עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם", פאר החינוך של כל אב, כאשר בנו הולך בדרכו, אבל זו עדיין אינה עטרת חינוכו, שכן הבן חי במחיצת אביו, רואה את מעשיו ולומד ממנו כיצד להתנהג. אך בשביל הסבא הרואה את נכדו הולך בדרכו, אף שאינו חי במחיצתו, הרי שבשבילו זו עטרה לחינוך שהעניק לבנו, לכן עטרת זקנים בני בנים. ומכאן ההוראה לדורות: "בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לְאָמֹר: יִשְׁקֶךָ אֱלֹהִים בְּאִפְרִים וְכַמְנֶשֶׁה".

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

וַיְהִי יַעֲקֹב-וְאֵלֶּה שְׁמוֹת

לעולם פרשיות ויחי ושמות המספרות על הירידה למצרים ויציאת מצרים, נקראות בסמוך לתאריך כ' בטבת יום ההילולא של הרמב"ם ושל רבי יעקב אבוחצירא. שני גדולי ישראל אלו שהיו בהפך של מאות שנים קשורים בארץ ישראל ובמצרים. שמותיהם כשמות שני מנהיגי ישראל בפרשיות: יעקב אבינו הורד עם בני ביתו למצרים ומשה המוציא את בני ישראל ממצרים.

רבנו משה בן מימון - תולדות חייו

ביום שישי יחול יום ההילולא של מורנו הרמב"ם, הוא רבי משה בן מימון. רבי משה בן מימון נולד בשנת ד' תתצ"ה (1135 לספה"ס) בעיר קורדובה שבספרד, שבה שימש אביו מימון, כדיין הקהילה. רבותיו של הרמב"ם, היו אביו רבי מימון ורבי יוסף אבן מיגאש. כשהיה הרמב"ם בן עשר נאלצה משפחתו של הרמב"ם לעזוב את קורדובה בעקבות פלישתם של האלמוחדים מצפון אפריקה לספרד, ורדיפתם את היהודים וניסתה להתיישב בפאס שבמרוקו, לאחר מסע נדודים ארוך של הרמב"ם ומשפחתו שארך כעשר שנים, ומשם עברה לארץ ישראל שהייתה שוממה, ולבסוף הגיע הרמב"ם למצרים וישב בה עד יום מותו.



שנים רבות התפרנס הרמב"ם, ששימש כמנהיג הדתי של קהילת קהיר, כרופא וכשותף עם אחיו דוד שהיה בעל ספינה וסחר באבנים יקרות, אבל לאחר שאחיו טבע בים עם ספינתו, דבר שגרם לו לאבלות גדולה ודיכאון, נאלץ רבי משה לעסוק ברפואה והיה לאחד הרופאים הטובים בקהיר הרמב"ם התפרנס מיגיע כפיו. בשל מומחיותו הרבה ברפואה, נקרא לשמש כרופא הסולטן, ובילה חלק ניכר מעתותיו בארמון המלוכה, גם נתן מזור להמונים שצבאו על דלתותיו הוא בעצמו מתאר בכתביו את חוסר המנוח שהיה לו בשל כך. מאידך, ראה בסגנון חיים זה, תורה שיש עמה מלאכה. עם כל זאת זכה לכתוב עשרות ספרים שנתפרסמו בכל העולם, ובראשם 'משנה תורה' הוא היד החזקה, ספר ההלכה הבסיסי של עם ישראל.

סיפור פטירתו של הרמב"ם

הרמב"ם חי עד יום מותו במצרים. בארץ ישראל היה רק בביקור קצר בדרכו ממרוקו למצרים. מניין אם כן המסורת שרמב"ם שחי במצרים נקבר בארץ ישראל – ודווקא בטבריה? על פי האגדה – הכל בגלל גמל אחד... נוסע יהודי מפולין בשם יוסף סופר, הגיע לארץ ישראל באמצע המאה השמונה עשרה, ובמהלך ביקורו תיעד בעברית את אשר ראה ושמע כאן. בין השאר מספר המוחרב – הנוסע על אגדת הגמל ששמע מפי אנשי טבריה. וכך מספרת האגדה: "כמה שנים לפני מותו הוא (הרמב"ם) היה מתאוה מאוד ללכת לארץ ישראל. והמלך (מלך מצרים) לא הניח לו לילך.

כשבא יום פקודתו למות, קרא לתלמידים שלו וציווה להם... שאחרי מותו יקחו גמל אחד ויניחו אותו (את גופתו) על הגמל, והגמל ילך למקום שירצה, והתלמידים ילכו עם הגמל. ובמקום שיעמוד הגמל ולא ירצה לזוז משם, שם יקברו אותו. וכך עשו. והלך הגמל מאליו, מבוקר עד ערב, ובא הגמל עד העיר טבריה ועמד במקום אחד סמוך לקברו של רבן יוחנן בן זכאי ולא רצה לזוז משם.

וכיוון שראו התלמידים את הנס הגדול הזה, לקחו אותו מן הגמל וקברו אותו שם", יהי רצון שזכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אכ"ר.

רבי יעקב אבוחצירא

השבוע ביום שישי נציין את יום ההילולא של מרן אביר יעקב הוא רבי יעקב אבוחצירא, אשר נלב"ע ביום כ' בטבת שנת תר"מ, והוא בן דע' שנים. רבי יעקב נודע בגדלותו המופלגת בתורה, ובספריו העמוקים. כמו כן נודע כבעל מופת. במשנתו התורנית התייחס רבי יעקב בעיקר ל**קבלה**, התמקד במיוחד בפירוש על **מזמור קיט בתהלים** חיבר שני ספרים בהם יש דגש על מזמור זה: אלף בינה ומעגלי צדק.



על אף החשיבות הרבה שראה בלימוד קבלה התנגד ללימוד קבלה בלא לימוד תלמוד, וכך כתב (בהקדמתו לספרו "אלף בינה"): "ובלא התלמוד לא שייך שיגיע אדם לידיעת התורה". כמו כן המליץ על סדר הלימוד אותו למד: "דבתחילה לומד אדם המקרא ואחר כך לומד המשנה ואחר כך לומד הגמרא ואחר כך לומד ההלכות על בוריים ואחר כך העיקר הוא הסוד על אמיתתו" (אלף בינה, הקדמה אות ד). רבי יעקב אבוחצירא השאיר אחריו ארבעה בנים גדולים מלומדים בתורה: רבי מסעוד, רבי אהרון, רבי אברהם ורבי יצחק. בנו של רבי מסעוד הוא הצדיק המלוב"ן רבי ישראל אבוחצירא שנודע לימים בכינויו 'בבא סאלי'.

ספר: **גנוי המלך**. עיקרו של חיבור 'גנוי המלך' נסוב והולך על הפסוק הראשון שבתורה 'בראשית ברא אלוהים' וגו', ובא לדרוש את התיבה 'בראשית' שהיא תחילת ההתחלות ומיסודי היסודות של תורתנו הקדושה. נהר דבריו יוצא מגן העדן להשקות את הצמאים לדבר ה', ומשם יפרד והיה לשלושה ראשים: א. 'תיקון התשובה' – שבעים וארבעה דרושים לתיבת 'בראשית' באותיותיה ובתבנית כתיבתה, בגימטריאות ובראשי תיבות, ובאים להורות על מאמר חז"ל (נדרים לט): שהתשובה קדמה לבריאת העולם, ואף גם זאת, שהיא עיקר מעיקריו. בע"ד הדרושים הללו, מובאים גם הרבה מיסודות התשובה ומהלכותיה, ודרכים לעשותה בשלימות הראויה. ב. 'תיקון השכינה' – ששים ושלושה אופנים לביאור התיבה 'בראשית' על גודלה ומעלתה של השכינה הקדושה, 'שכינת עוזו מלכות שמים', שהמלך – מלכו של עולם – חפץ ביקרה ואהבתה וירב תפארתה, לא זו מחבבה עד שקרא אותה אחות וכו' לא זו מחבבה עד שקרא אותה אמי וכו'. ומרוב חיבתה אצלו כל אשר לו נתן בידה. וכל התפילות והשאלות והבקשות בידה מסורים, היא פתח כל השערים. והיא אימן של כל ישראל המלמדת עליהם זכות תמיד'. ונוסף עליו ענין צער השכינה בעת גלותו ובימי צרותו, עד לגאולת עולמים, אזי יגאלו ישראל והשכינה עמהם. ג. 'תיקון הברית' – שבעים דרכים לדרוש את המילה 'בראשית' על ענין שמירת הברית וסגולותיה. בתוכם מבאר רבינו זי"ע את גודל קדושתם של צדיקי אמת – נוטרי ברית המילה, את מעלת 'מידת היסוד' שהיא שורשה של ברית הקודש. ומהם גם ייודעו לאוצרות מעלותיה של הברית, שהיא נותנת אורך חיים לשומריה, ומאירה עיניהם בתורה הקדושה, שומרת עליהם מכל פגע, ומשפעת עליהם עושר וכבוד, חן וחסד. ועוד מעלות רבות כהנה הביא רבינו זי"ע בין בתריהם של ע' הדרושים של 'תיקון הברית'.



רבי יעקב נפטר במצרים בדרכו לארץ ישראל. גם על שעת פטירתו מסופרים נפלאות. קהילות אלכסנדריה הגדולה ודמנהור רבו ביניהם, מי תזכה שמרן יקבר בה. והנה תוך כדי ויכוח, נטלו אנשי אלכסנדריה את הארון בעגלתם והנה פלא, באותו הרגע ירדו גשמי זעף, ואולם כאשר נטלו אנשי דמנהור את הארון והניחוהו בעגלתם כדי להוליכו לבית העלמין המקומי פסקו הגשמים. הפלא חזר על עצמו חמש פעמים, עד שראו הכל, שמשמים נקבע מקום קבורתו של רבי יעקב בדמנהור, ואכן שם נקבר רבי יעקב. יהי רצון שזכותו הגדולה תגן עליו ועל כל ישראל, אמן.

הלכות תפילה

א. מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר "ועבדתם, את ה' אלוהיכם" (שמות כג, כה) מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפילה, ונאמר "ולעובדו, בכל לבבכם" (דברים יא, יג) אמרו חכמים, איזו היא עבודה שבלב, זו היא תפילה. ואין מניין התפילות מן התורה, ולא משנה התפילה הזאת מן התורה. ואין לתפילה זמן קבוע מן התורה ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפילה, לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמה.

ב. חיוב מצוה זו, כך הוא שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום, ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא, ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להן בבקשה ובתחינה, ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו: כל אחד כפי כוחו.

ג. אם היה רגיל, מרבה בתחינה ובקשה; ואם היה ערל שפתיים, מדבר כפי יכולתו ובכל עת שירצה. וכן מניין התפילות, כל אחד ואחד כפי יכולתו. יש שמתפלל פעם אחת ביום, ויש שמתפלל פעמים הרבה. והכול היו מתפללים נוכח המקדש, בכל מקום שיהיה. וכן היה הדבר תמיד ממשה רבנו, עד ימי עזרא הסופר.

ד. כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנאצר הרשע, נתערבו בפרס ויוון ושאר האומות, ונולדו להם בנים בארצות הגויים; ואותן הבנים נתבלבלה שפתם, והייתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה. וכיון שהיה מדבר, אינו יכול לדבר כל צרכיו בלשון אחת אלא בשיבוש, שנאמר "ובניהם, חצי מדבר אשדודית, ואינם מכירים, לדבר יהודית כלשון, עם ועם" (נחמיה יג, כד).

ה. ומפני זה, כשהיה אחד מהן מתפלל, תקצר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבח הקדוש ברוך הוא בלשון הקודש, עד שיערב עימה לשונות אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו כך, עמדו ותיקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר.

ו. שלוש ראשונות, שבח לה'; ושלוש אחרונות, הודיה; ואמצעיות, יש בהן שאילת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש, ולצורכי הציבור, כולם כדי שיהיו ערוכות בפי הכול, וילמדו אותם במהרה, ותהיה תפילת אלו העיילגים תפילה שלמה, כתפילת בעל הלשון הצחה. ומפני עניין זה, תיקנו כל הברכות והתפילות הסדורות בפי כל ישראל כדי שיהא כל עניין ברכה ערוך בפי העיילג. (רמב"ם, 'משנה תורה' הלכות תפילה).

לעילוי נשמות אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז



עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטרון. שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עוזר בן עישה. תקוה בת עזיה. אלנה בת ג'אן. אסתר בת זוהרה. מול בת ענוה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולטנה. הראל בן אביגיל. אלינה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להורות נעדר צה"ל ושבויוי ובהם: אורון שאול, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כין, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. לעילוי נשמות: הגר"ע יוסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה צורף. יונה יונה. סופר מנחם. אליאור קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמירה. נדיר נחום. ניסים כהן. רובי צעדי. יצחק בן מול מורחי. מרדכי ומשה מורחי. ישראל אברהם נתן. אברהם אוחיון. מרדכי צאי. ראובן אלון בן נחסי. יצחק ועמרים אטיאס. ר' חיים אוהנע. לוי יצחק אמודי. אוהן מועלם. אליהו טייטל. דוד הג'ב. דוד גרוסברג. יואל דללי. עמוס דמרי. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן גמרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורחי. יצחק ושמחה אילוז. נסים וסוליקה שושן. יצחק ולאח אסטרונג. נדירה שמעון. מנורה לוי. ליט שבת. אסתר בת תורא. אסתר חדר. חנה יצחקי. דינה פונדק. אליהו בת פרידה. תרצה ויגדון. אסתר וענבר נחום. דניאל אלמליה. אליהו אדרי. נסים מלי מרים וענון. עזיה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. עמימה בת מנחם. לואיזה מדר. זוהרה בת חנה. עליזה כהן. שרה אוליאל. יוכבד ועקנין. עישה דהן. ברכה סופר. רותי אנול. סבטלנה בת אולנה. אסתר איבני. כמיסה ידי. כמיסה כהן. אליס טוביל. אילה שחר. רבקה ישעיהו. אריאל דרסינבר ז"ל. ולע"נ: הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שגור, שושנה רוח, רפאל פריצי, וציעיליה צילה לכית משפחת ציטרון הי"ו.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה